

Machiavelli'den Bugünün Politik Prenslarına Tavsiyeler

Machiavelli, tarih boyunca insanların değişmeyen arzularının ve tutkularının var olduğunu vurgular. Bu arzular ve tutkular, tarih boyunca aynı sorunlara ve çözümlere ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle tarihten ders çıkarmak romantik değil, realist bir çalışmadır. Bu bağlamda Machiavelli'nin on altıncı yüzyılda kaleme aldığı *Prens* hâlâ geçerli bir yapıttır. Bu çalışmada da bugünün politik sorunlarından yola çıkarak bir "Prens" değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca Machiavelli ile ilgili doğru bilinen yanlışlar düzeltilmeye çalışılmıştır.

Machiavelli'nin Ahlak Sorunsalına Çözümü: Yaratıcılık

Machiavelli'nin felsefe tarihindeki esas özgünlüğü, siyaseti ahlaki bir düzene indirgeyen Platoncu siyasi felsefeden kopuşudur. Machiavelli, Platon'dan beri kurulan etik temelli siyaseti sorgulamış ve felsefe tarihindeki Platonik gelenek zincirini kırmıştır. Siyasetin motivasyonunun, etik değerleri yaşatmak değil, iktidara ulaşmak ve sahip olmak olduğunu öne sürmüştür (Machiavelli, 1998; 2003).

Bu bağlamda Machiavelli'nin siyasete bir tür ahlaksızlık getirdiği öne sürülmektedir. Ancak Machiavelli'nin ahlak-tanımaz şöhreti çoğunlukla metinlerinin manipülasyonuna dayanmaktadır. Bu noktada Makyavelizm'in Machiavelli metinlerinin manipülasyonuna dayanarak kurulduğu söylenebilir.

Makyavelyen "ahlaksızlığın" daha derin bir perspektifi var olduğu söylenebilir (Kesgin, 2015). Başka bir ifadeyle, Makyavelyen ahlak dışılık, basit bir değer tanımazlık değildir. Machiavelli, ahlaki değerlerin platonik-idealist doğası nedeniyle yapay ve çoğu zaman hayatın gerçekleri ile uyummadığını öne sürmüştür.

Hegel, Rousseau, Spinoza, F. Bacon gibi birçok filozof da Machiavelli'nin ahlak eleştirilerinin ahlaksız bir perspektifi desteklemediğini ifade etmişlerdir. Hatta bu düşünürler onun yozlaşmış ahlaki değerleri reforme etmeye çalıştığını öne sürmüşlerdir (Mansfield, 2019). Hatta Machiavelli, Spinoza perspektifinde özgürlüğün savunucusu olarak tanımlanmaktadır. Çünkü Machiavelli *Prens*'e öğüt verirken dolaylı olarak insanların, iktidarın aşırı eylemlerinin farkında olmalarını sağlamıştır.

Machiavelli; gücü, üretken bir unsur olarak görmüştür. Bu noktada *Prens*'e zaten kurgusal olan ve geçmiş güç ilişkilerinin üretimi olan ahlaki değerlere takılı kalmamasını salık

vermiştir. Bunun yerine Prens'e karşılaştığı ahlaki sorunları daha yüksek yaratıcılıkla aşması önerilmiştir. Çünkü yaratıcılık bir şekilde insanların iktidar arzusunun bir göstergesidir.

Isaiah Berlin, Machiavelli'nin, insanların yeteneklerini güçlü ve etkili bir topluma katkıda bulunacak şekilde kullanabilmeleri için net bir vizyona sahip olduğunu belirtmiştir (Raymond, 2017). Machiavelli'ye göre iktidar mücadelesi insanlığı Altın Çağ'a taşıyabilir. Bu nedenle, Machiavelli, insanların iktidara gelme isteğini kınayan geleneksel ahlak yerine, onların yeteneklerini, yaratıcılıklarını ve güçlerini açığa çıkarmalarına olanak tanıyan alternatif bir ahlak anlayışı önermektedir (Kesgin, 2015).

Machiavelli'nin Kurumsallaşma Vurgusu

Machiavelli, gücün bir teknik olarak kurumsallaştırılmasına büyük önem vermiştir. Kitabı "Prens", adını yöneticilere yönelik tavsiyelerinden almasına rağmen onun tavsiyeleri, her zaman İtalyan birliğini gerçekleştirebilecek prenslere yöneliktir çünkü parçalanmış haldeki İtalya'nın başarılı prenslere sahip olması gerektiğine inanmıştır. Ancak tek başına başarılı bir prens bu idealleri gerçekleştirmek için yeterli değildir. Bu nedenle, yetenekli olmasalar bile prenslerin başarılı bir şekilde yönetebilmeleri için bir sistem oluşturulması gerektiğini savunmuştur. Machiavelli şöyle der:

“Bir cumhuriyetin ya da bir krallığın kurtuluşu, sadece yaşarken ihtiyatlı bir şekilde yöneten bir prens değil, hükümeti ölümünden sonra sürdürülebilecek şekilde organize eden bir prens olmaktır.” (Machiavelli, 2003: 11) Bu bağlamda çözüm, modern devletin ilk gereksinimi olan kurumsallaşmaydı.

Machiavelli'nin Kurumsallaşmaya Yaptığı Vurgu

Machiavelli'nin "Prens" kitabının tamamı, gücü elde etme ve koruma konusunda tavsiyeler sunar. Güç, sadece tek bir kişiye dayanarak var olamaz; gücün bir ilişki ağı içinde var olması gerekir. Ayrıca Machiavelli, yeni gelen bir prensin, eski yöneticinin izlerini silerken toplumsal yapısını da kurması gerektiğini belirtir. Machiavelli şöyle der:

“Bir şehirde veya eyalette yeni bir prens, her şeyi yenilemelidir. Bir şehrin ya da devletin prensi olan kişi, özellikle konumu güvensizse, anayasal bir hükümete başvuramaz ve prensliğini korumanın en iyi yolunun devlet kurumlarını tamamen yenilemek olduğunu görecektir; yani, yeni isimlerle yeni yöneticiler atamak, yeni yetkiler vermek ve yeni insanlar istihdam etmek gerekir. Kral olduğunda, Davud gibi, mütevazı olanı yüceltmeli ve büyük olanı alçaltmalıdır.” (Machiavelli, 2003: 11)

Siyasetin Lider Odaklı Olmasına Makyavelyen Eleştiri

Bu perspektiften bakıldığında Machiavelli'nin bu görüşleri bugünün siyasetiyle de bağlantılıdır. Bugün siyaset, liderin imajına ve kişiliğine indirgenmekte ve siyasi örgütler bir çözüme ile karşı karşıya kalmaktadır. Oysa Machiavelli, bir hükümdarın toplum içinde ortaklar yaratması ve destekçilerden yoksunsa yenilerini oluşturması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı çizgide, Foucault da Leviathan'ın küçük versiyonlarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir yani Leviathan'ın kaya gibi sağlam bir dayanağı yoksa kumda kaybolmaya mahkûmdur. Yani partisi içindeki ortaklarını ve güç odaklarını pasifize eden bir lider, partisinin hem kurumsal kimliğine zarar verir hem de kendisini var eden ilişki ağlarının çözümlenmesine sebebiyet verir.

İşin devlet yönetimi bağlamında düşünüldüğünde, iktidarın tek elde toplandığı yönetim biçimleri de devletlerin kurumsallığını gölgeye düşürebilir. Yani başkanın güçlenirken diğer yöneticilerin zayıflaması ya da bürokratik gücün merkezileşmesi pasif, inisiyatif almayan, dirençsiz ve antidemokratik bir yürütme ve kamu yönetimi meydana getirebilmektedir.

Machiavelli'nin Psiko-politikası

Machiavelli, iktidarın iki ana stratejisini sevgi ve korku olarak görür. İkisini bir arada bulundurmanın ideal olduğunu savunsa da pratikte korkunun sevgiden daha güvenli olduğunu belirtir. Sevgi, insanların çıkarlarına dayalı bir bağımlılık yaratırken korku, insanların yaşamları ve mülkleri için endişe duymalarına neden olarak daha güçlü bir itaat sağlar. Bu yüzden korku, politikada etkili bir araçtır.

Machiavelli'ye göre, hükümdar hem yasalara hem de zorlamaya başvurabilmelidir. Korku, politik gücün bir tekniği olarak insanlar üzerinde kalıcı bir etki yaratır. Bu nedenle, hükümdarın halkın nelerden korktuğunu bilmesi ve bu korkuyu çeşitli stratejilerle, törenler ve semboller yaratarak sürdürmesi gerekir.

Makyavelci düşüncede, halk merkezî bir konumdadır. Toplumu ayrıntılı bir şekilde incelememiş olsa da Machiavelli, halkın temel kaygılarının mülkiyetleri ve ödedikleri vergiler olduğunu öne sürmüştür. Bu nedenle, bir hükümdar, halkın mülkiyetine saygı gösterdiği ve vergileri orantısız bir şekilde arttırmadığı sürece halkın nefretini kazanmaz. Bunun yanı sıra, aristokratların vergi ödemeseler bile kalıcı taleplere sahip oldukları varsayılır. Makyavelci düşüncede, Prens her zaman aristokratlar ve halk arasında bir yerde konumlanır. Prens, gücünün kaynağı olarak ne aristokratları ne de halkı seçebilir ancak bir tarafla ortaklık

kurmak zorundadır. Halk, aristokratlara göre sayıca çok daha fazla olduğundan aristokratlarla ortaklık yaparak halkın nefretini kazanan bir Prens kendini tehlikeye atar ve hükümdarlığı uzun sürmez. Ancak halkın desteğini kazanan bir Prens, onların yardımıyla aristokrasinin direncini aşabilir. Bu bağlamda Machiavelli'nin Prens'e halkı bir bilme objesi olarak kurması gerektiğini çok uzun zaman önce tavsiye vermiştir. Aslında halkını iyi tanıyan bir Prens, belki de hiçbir zaman korkutmaya ihtiyaç duymayacaktır.

Machiavelli'nin Tarihsel Bakışı

Machiavelli, tarih boyunca insan toplumlarında değişmeyen arzuların ve tutkuların var olduğunu vurgular. Ona göre, geçmişteki olayları ve bunların sonuçlarını inceleyen herkes, tüm şehirlerde ve halklarda bu arzuların hep var olduğunu görecektir. Bu bağlamda, duygular toplumun temel itici gücüdür. Dolayısıyla toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için geçmiş deneyimlerden ders alarak ve bu duygulara hitap ederek yeni çözümler üretmek gerekir. Machiavelli, bu düşünceleri şu sözlerle ifade eder: "Bir cumhuriyette gelecekteki olayları öngörmek ve geçmişte kullanılan çözümleri uygulamak veya benzerliklere dayanarak yenilerini tasarlamak için geçmiş olayları dikkatle incelemek gerekir."

Tarihi, mevcut sorunlara bir çare olarak kavramsallaştırmanın, idealist-romantik bir yaklaşımdan ziyade topluma ampirik bir bakış açısı sunduğunu söyleyebiliriz. Machiavelli, bu düşüncesini şu şekilde sürdürür: "Bu konular ya okunmadığı için ihmal edilir ya da okunduğunda anlaşılmaz; anlaşılrsa bile, yönetenler tarafından göz ardı edilir. Sonuç olarak, her dönemde aynı sorunlar var olmaya devam eder." (Machiavelli, 2003: 39).

Sonuç olarak, on altıncı yüzyıl filozofu olan Machiavelli'nin, bugünün siyasi sorunlarına bakıldığında güncelliğini koruduğu öne sürülebilir. Özellikle Machiavelli'nin kurumsallaşmaya yaptığı vurgu önemlidir. Bugünün kişiselleşen siyasi ortamında kurumlar ve partiler giderek çözülmektedir. Bunun bir tehdit olduğu açıktır. Dahası, artık siyasette ikinci adamlara dahi yer kalmadı. Her yerinde tek adamların hâkimiyetinde ilerleyen bir dünyanın siyasi, ekonomi ve kurumsal sorunların ötesinde yaşamsal sorunlar ortaya çıkardığı aşikârdır.

Siyasetteki etik sorunsalına Machiavelli'nin yaratıcılık çözümü daha sonra Nietzsche tarafından da desteklenmiştir. Ancak bugünün dünyasında mikro ve makro etik problemlerin toplumları çözümsüzlüğe sürüklediği dahası bireysel yaşamları tehdit ettiği söylenebilir. Machiavelli'nin psiko-politikası ise bugün gittikçe sofistike bir hal almaktadır. Buna en çok vatandaşların dikkat etmesi gerektiği ortadır.

Son söz olarak, dünün insanı bugünün insanı olarak var olmaya devam ediyor. Dolayısıyla Machiavelli hâlâ geçerliliğini koruyor.

Kaynakça

Kesgin, Ahmet (2015). Machiavelli and Machiavelianism, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 5,1; 105-139. Doi: 10.18491/bijop.23380

Machiavelli, Niccolò (2012). Prens, İstanbul: Can Yayınları

Machiavelli, Niccolo (1998) *The prince*, (Translated with an introduction by Harvey C. Mansfield. - 2nd ed.). Chicago: The University of Chicago Press.

Machiavelli, Niccolo (2003). *Discourses on Livy*, OUP Oxford, <https://books.google.com.tr/books?id=w5aZFMNIIA8C&dq=>

Machiavelli, Niccolo (2013). *Discourses on Livy*, The Federalist Papers Project. www.thefederalistpapers.org

Mansfield, Harvey. (2019) Niccolò Machiavelli, *Encyclopædia Britannica*, inc. <https://www.britannica.com/biography/Niccolo-Machiavelli>

Raymond, Jessica (2017). *Machiavelli In The Modern World: A Closer Look Into What It Takes To Be A Successful Leader*, Honors Thesis, Salem State University. https://digitalcommons.salemstate.edu/honors_theses/148

Muhammet Ali Yunus, "**Machiavelli'den Bugünün Politik Prenslere Tavsiyeler**" <https://www.fikirtepedi.com/siyaset/machiavelliden-bugunun-politik-prenslere-tavsiyeler/> (Yayın Tarihi: 28 Ağustos 2024).